

Erasmus+

Publicație realizată cu sprijinul Programului Erasmus+
al Uniunii Europene*

Realizarea Spațiului European Comun în Învățământul Superior din Republica Moldova: Realități și Perspective

Autor: NADEJDA VELIȘCO

Expert în domeniul Reformelor în Învățământul Superior din Republica Moldova, Șef Direcția
Învățământ Superior, Ministerul Educației

Chișinău 2016

*Această publicație reflectă numai punctul de vedere al autorului, iar Comisia nu poate fi considerată responsabilă pentru orice utilizare a informațiilor din acest document.

Context internațional. Declarația de Bologna (1999) pune bazele realizării unui Spațiu Comun al Învățământului Superior în Europa prin promovarea la nivel național și instituțional a unor direcții strategice comune. Prin aprobarea și implementarea Convenției de la Lisabona (1997) în care se promovează o Europă a cunoașterii și recunoașterii internaționale a diplomelor și calificărilor apare tendința armonizării structurilor sistemelor în învățământ la nivel european.

Respectînd principiul autonomiei universitare se propune recunoașterea a două cicluri universitare: licență și master și utilizarea sistemului de credite de studiu transferabile (ECTS). Un element important în realizarea Spațiului European Comun al Învățământului Superior îl constituie dimensiunea de asigurare a calității. Primele abordări conceptuale au avut loc în cadrul mai multor întâlniri ai miniștrilor educației la Praga (2001), la Berlin (2003) și Bergen (2005), la care în final au fost aprobate „Standarde și Direcții de acțiune pentru asigurarea calității în cadrul EHEA” drept cadru de referință pentru toate universitățile europene, iar în anul 2015, la conferința miniștrilor educației de la Erevan, se aprobă varianta revizuită a standardelor și direcțiilor de acțiune în asigurarea calității în Spațiul European al învățământului superior.

În anul 2003, la Berlin, în cadrul întâlnirii miniștrilor educației se mai adaugă o direcție nouă de acțiune a procesului Bologna privind realizarea sinergiei dintre Spațiul European Comun al Învățământului Superior și a celui de cercetare (EHEA-ERA), cei doi piloni care stau la baza dezvoltării unei Europe a cunoașterii în care se accentuează rolul - cheie al programelor de doctorat și al pregătirii de specialitate pe parcursul acestor programe.

Context național. În învățământul superior din Republica Moldova procesul de creare a Spațiului comun european al Învățământului Superior a început mai devreme de aderarea țării noastre la declarația de la Bologna (2005). Astfel, după 10 ani de implementare a prevederilor Declarației de la Bologna constatăm că acțiunile de reformare a învățământului superior din Republica Moldova sînt axate pe obiectivele procesului, vizînd diverse aspecte, în special implementarea:

- noii structuri a învățământului superior (licență și master),
- Sistemului European de Credite Transferabile (ECTS),
- Suplimentului la Diplomă de model european,

- Asigurarea calității procesului de formare profesională inițială, atât prin constituirea de structuri instituționale de management al calității, cât și prin implementarea noului Plan-cadru în învățământul superior,
- Perfecționarea stagiilor de practică,
- Elaborarea noilor generații de programe curriculare universitare etc.

Odată cu aprobarea Codului Educației (iulie, 2014) și a Strategiei Educația 2020 (2014), reformele de creare a Spațiului Comun European al Învățământului Superior în Republica Moldova iau o orientare semnificativă spre asigurarea competitivității învățământului superior din țară pentru realizarea priorității nr.1 din Strategia Națională Moldova 2020 *„Racordarea sistemului educațional la cerințele pieței forței de muncă în scopul sporirii productivității forței de muncă și majorării ratei de ocupare în economie”*.

Pentru realizarea Spațiului Comun European al Învățământului Superior în învățământul superior național au fost implementate cele două cicluri universitare – licență de 3 sau 4 ani și master cu 1,5-2 ani. Odată cu aprobarea noii legi a educației a fost posibilă și purcederea la implementarea celui de al treilea ciclu universitar de 3 ani – doctoratul. Odată cu această prevedere a fost aprobat un nou regulament pentru organizarea studiilor superioare de doctorat, care prevede organizarea școlilor doctorale ca structuri finanțate distinct în instituțiile de învățământ superior. Existența unui Consiliu Științific în instituție cu un președinte ales prin concurs presupune consolidarea cercetării universitare, elaborarea strategiei de cercetare instituțională, decizii asupra creării școlilor doctorale etc. Calitatea înaltă a formării profesionale inițiale prin studii și prin cercetare va crește prestigiul și competitivitatea instituției.

Noul Cod al Educației oferă posibilități de dezvoltare a studiilor integrate și a specialităților duble, a programelor comune de studii.

Un instrument pentru recunoașterea calificărilor în plan național și internațional îl reprezintă Cadrul Național al Calificărilor elaborat în concordanță cu Cadrul European al Calificărilor. Acesta va contribui la recunoașterea diplomelor, perioadelor de studii și competențelor absolvenților. Actualmente dispunem de o metodologie de dezvoltare a calificărilor și descrierea a peste 140 de specialități și calificări.

Acordarea de autonomie universitară deplină și consolidarea acesteia în instituțiile de învățământ superior îmbinată cu responsabilitatea publică a universităților.

II. Analiză statistică generală a sectorului învățământ superior și asigurarea accesului la educație și formare profesională

Rețeaua instituțiilor de învățământ superior este formată din 32 unități, inclusiv **19 instituții de stat** și **13 nestatale** (cu două unități mai mult comparativ cu anul de studii 2014/15). Din total instituții de stat, 2 instituții au doar Ciclul II – studii superioare de master.

Numărul de studenți din învățământul superior a înregistrat o scădere esențială în ultimii 2 ani, cu circa 13 mii. La începutul anului de studii 2014/15, numărul de studenți a constituit **89,5 mii persoane** (exclusiv cei străini), din care 81 la sută își fac studiile în instituțiile de stat. Reducerea numărului de studenți a fost înregistrată atât în instituțiile de stat (cu 6,4 mii persoane față de anul de studii 2013/14), cât și în cele nestatale (cu 1,3 mii persoane). Din numărul total de studenți, peste 69% își fac studiile în bază de contract.

În instituțiile de stat, mai evidentă este diminuarea numărului studenților în bază de contract, cu 16,8% la învățământul de zi și 5,1% la învățământul cu frecvență redusă. În același timp, numărul de studenți bugetari a înregistrat mici variații în jurul valorii de **28 mii**.

Tabelul 1. Studenți în învățământul superior pe forme de învățământ și forme de proprietate, în anii de studii 2013/14 – 2014/15, persoane

	2013/14			2014/15		
	Total studenți	din care:		Total studenți	din care:	
		femei	în bază de contract		femei	în bază de contract
Total	97 285	55 067	69 187	89 529	51 496	62 059
la zi	64 352	36 852	38 223	57 940	33 993	32 426
frecvență redusă	32 933	18 215	30 964	31 589	17 503	29 633
Instituții de stat	78 919	45 586	50 821	72 474	42 345	45 004

la zi	53 656	31 084	27 527	48 417	28 515	22 903
frecvență redusă	25 263	14 502	23 294	24 057	13 830	22 101
Instituții nestatale	18 366	94 81	18 366	17 055	9 151	17 055
la zi	10 696	5 768	10 696	9 523	5 478	9 523
frecvență redusă	7 670	3 713	7 670	7 532	3 673	7 532

În medie la **10 mii locuitori** revin **252 studenți** din instituțiile de învățământ superior, comparativ cu 273 studenți în anul de studii precedent.

Studenții din învățământul cu frecvență redusă dețin o pondere de 35,3% sau cu 1,4 puncte procentuale mai mult, comparativ cu anul de studii 2013/14. Din totalul de studenți cu frecvență redusă, studenții bugetari reprezintă 6 la sută. În funcție de gen, se menține o preponderență a femeilor – 57,5% din total studenți sau cu 0,9 p. p. mai mult comparativ cu anul de studii 2013/14.

Distribuția studenților din învățământul superior pe programe relevă un declin major înregistrat la nivelul studiilor superioare de licență (cu 6,9 mii persoane), în special în cazul studenților în bază de contract în instituțiile de stat (cu 5,2 mii persoane). Numărul de studenți la programele de master a scăzut cu 0,6 mii persoane, iar numărul studenților bugetari la aceste programe a rămas la nivelul anului de studii precedent.

***Tabelul 2. Studenți în învățământul superior pe programe,
în anii de studii 2013/14 – 2014/15, persoane***

	2013/14				2014/15			
	Total studenți	din care în instituții:			Total studenți	din care în instituții:		
			nestatale	de stat		nestatale	de stat	
				total			buget	total
Total	97 285	18 366	78 919	28 098	89 529	17 055	72 474	27 470
Studii superioare de licență (Ciclul I)	77 502	16 169	61 333	17 613	70 616	14 926	55 690	17 182
Studii superioare de master (Ciclul II)	14 802	2 153	12 649	7 285	14 195	2 095	12 100	7 304

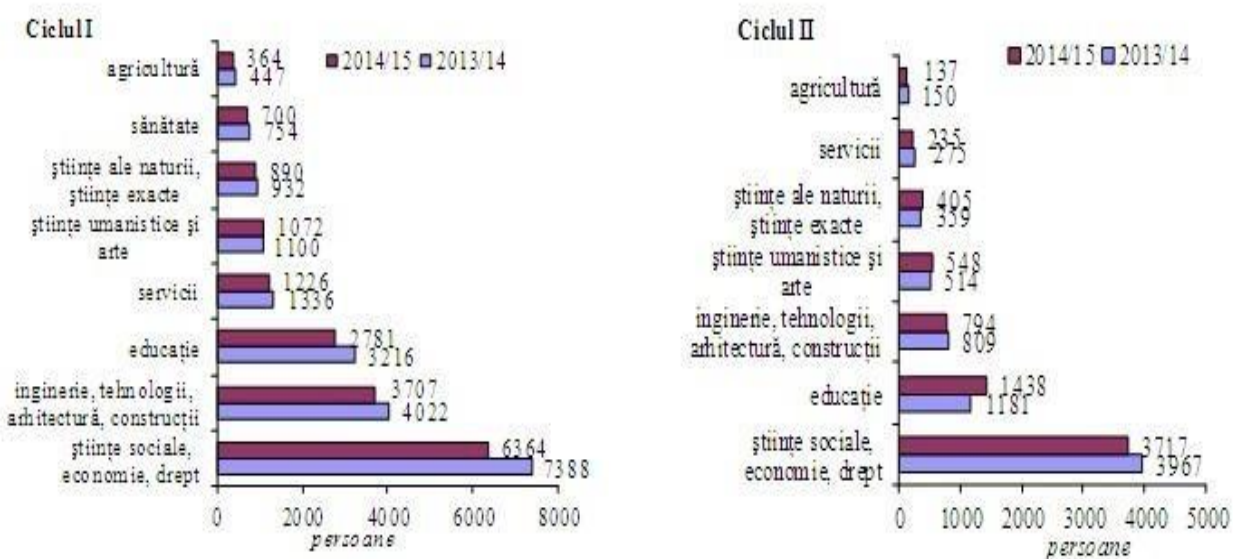
Studii superioare integrate	843	44	799	321	778	34	744	294
Studii superioare medicale și farmaceutice	4 138	–	4 138	2 879	3 940	–	3 940	2 690

Înmatricularea. În anul de studii 2014/15, în instituțiile de învățământ superior au fost înmatriculate **17,1 mii persoane** la Ciclul I (cu 2,1 mii persoane mai puțin față de anul de studii precedent) și 7,3 mii persoane la Ciclul II, prezentând nivelul anului de studii precedent.

Din numărul total al persoanelor înmatriculate la Ciclul I, 79,2% au fost înmatriculați în baza studiilor liceale (cu 2,7 puncte procentuale mai puțin față de anul de studii precedent), 18,7% – în baza studiilor medii de specialitate (+ 6,9 p.p.), 0,9% – în baza studiilor medii de cultură generală (- 0,4 p.p.) și 1,3% – în baza studiilor superioare (+ 0,4 p.p.).

Reducerea numărului de persoane înmatriculate la studii de licență este resimțită și în cazul repartizării pe domenii. Astfel, comparativ cu anul de studii 2013/14, se atestă scăderea numărului de studenți înmatriculați la Ciclul I la toate cele 8 domenii fundamentale. La Ciclul II se atestă creșterea numărului de studenți înmatriculați în domeniul educație (cu 0,3 mii), precum și mici variații pozitive pentru așa domenii precum: științe ale naturii și științe exacte, științe umaniste și arte. Totodată, la Ciclul II se menține o cerere sporită pentru domeniul fundamental științe sociale, economie, drept (3,7 mii înmatriculați), deși numărul de studenți înmatriculați în acest domeniu s-a redus cu 6,3% față de anul de studii 2013/14.

Figura 2. Studenți înmatriculați conform domeniilor fundamentale, în anii de studii 2013/14-2014/15

În instituțiile de învățământ de stat au fost înmatriculate 14,3 mii persoane la Ciclul I, inclusiv 8,3 mii în bază de contract (cu 14,1% mai puțin față de anul de studii 2013/14) și 6,0 mii persoane la buget (cu 7,6% mai puțin). Numărul persoanelor înmatriculate la Ciclul II a constituit 6,2 mii persoane, fiind în ușoară scădere față de anul de studii 2013/14 (sub 1%), reprezentând 30 la sută din totalul studenților înmatriculați. Numărul celor înmatriculați la Ciclul II cu finanțare bugetară a fost de 3,8 mii persoane sau peste 60% din total înmatriculați la acest nivel. Totodată, numărul studenților înmatriculați cu finanțare bugetară a înregistrat o mică creștere față de anul de studii 2013/14 (cu 1,1%).

Numărul de studenți înmatriculați *în sectorul nestatal* constituie 3,9 mii persoane sau cu 3,9% mai puțin față de anul de studii 2013/14. În condițiile în care, numărul persoanelor înmatriculate în instituții nestatale este în descreștere comparativ cu anul de studii precedent, în cazul studenților înmatriculați la Ciclul II (1,1 mii persoane) s-a înregistrat o creștere cu peste 7%.

Absolvenți. În anul 2014-15, 17,1 mii persoane au absolvit Ciclul I, înregistrând o scădere cu 3,8% comparativ cu anul 2013. În cazul Ciclului II numărul absolvenților este în creștere cu 1,1% și constituie 6,4 mii persoane. Studiile superioare medicale și farmaceutice au fost absolvite de 0,8 mii persoane sau cu 4,8% mai mult decât în 2013.

Dacă ne referim la distribuția numărului de absolvenți pe domenii generale de studiu, remarcăm o pondere superioară a absolvenților din așa domenii ca, științe economice (27,3% din total licențiați), educație (14,8%), drept (12,4%) și activități ingineresti (8,8%). În cazul absolvenților studiilor superioare de masterat, 27 la sută au absolvit științele economice, 20 la sută – dreptul și 15 la sută – domeniul educație.

Personal didactic. În instituțiile de învățământ superior și-au desfășurat activitatea didactică 5,4 mii persoane (personal de bază) sau cu 6,4% mai puțin comparativ cu anul de studii 2013/14. Personalul didactic cu grad științific a constituit 2,7 mii persoane, inclusiv 2,3 mii – doctor în științe și 0,4 mii – doctor habilitat. Ponderea femeilor în total personal didactic este de peste 54%, fiind mai superioară în cazul funcțiilor de asistent universitar, lector/lector superior universitar, peste 60 la sută.

Informativ: La începutul anului de studii 2014/15, numărul studenților străini a constituit 2,5 mii persoane sau cu 15 la sută mai mult față de anul de studii precedent. Cei mai mulți studenți sunt din Israel – 70,0%, Ucraina – 6,5%, România – 6,4%, Turcia – 5,2% și Rusia – 2,9%.

III. Relevanța studiilor pentru viață, cetățenie activă și succes în carieră

3.1. Modernizarea curriculumului universitar

Promovarea în continuare a noii paradigme curriculare rămîne a fi o prioritate. Procesul de modernizare a curriculei pe cursuri/module în conformitate cu cerințele pieței muncii este o responsabilitate asumată de cadrele didactice universitare.

În acest context, a fost elaborat și pus în aplicare Cadrul de Referință a Curriculumului universitar - document care definește fundamentele conceptuale și metodologice ale politicilor curriculare la nivel național și care se încadrează prin funcțiile sale în realizarea demersului prioritar al Strategiei Naționale Moldova 2020, care prevede “modernizarea sistemului educațional pentru a răspunde atât nevoilor individuale ale tinerilor, cât și cerințelor pieței forței de muncă, în scopul sporirii productivității acestora și al majorării ratei de ocupare în economie”.

Totodată, Cadrul de referință al curriculumului universitar vine să asigure implementarea unor schimbări de esență, prevăzute de Codul Educației (2014), Strategia Națională “Educația 2020”, documente internaționale de realizare a spațiului european comun pentru învățământul superior:

- Procesul de la Bologna;
- Cadrul European al Calificărilor;
- Standardele de calitate ISO9001:2008;
- Programul “Orizont 2020”;
- Proiectul EHEA-ERA;
- Proiectele de mobilitate Erasmus-Mundus etc.

A fost aprobat Planul-cadru pentru studii superioare destinat celor 3 cicluri universitare: licență, master și doctorat - parte componentă a curriculei universitare ca sistem în funcție de care sunt elaborate planurile de învățământ pe diferite domenii de formare profesională/specialități și specializări. Planul-cadru este obligatoriu pentru toate instituțiile publice și private de învățământ superior din Republica Moldova.

Plan-cadru se proiectează în scopul asigurării calității în învățământul superior; perfecționării managementului educațional; modernizării învățământului superior în perspectiva integrării în Spațiul European Comun al Învățământului Superior; perfecționării, raționalizării și compatibilizării planurilor de învățământ la nivel național și european; creării condițiilor pentru o mobilitate academică reală și recunoașterea reciprocă a perioadelor și actelor de studii.

Planul-cadru stabilește principiile generale pentru organizarea și desfășurarea procesului educațional în instituțiile de învățământ superior și reflectă cerințele de bază pentru elaborarea planurilor de învățământ în diferite domenii generale de studiu/domenii de formare profesională/specialități la ciclul I, în învățământul medical și farmaceutic, pentru studiile integrate și la diferite specializări/programe de master pentru toate formele de studiu.

Planul-cadru poate fi transpus într-o varietate mare de planuri de învățământ, realizând particularitățile și orientările fiecărei instituții de învățământ, fiecărui domeniu de formare profesională/specialități sau fiecărui program de masterat/specializări. A fost perfectat, avizat de instituțiile de învățământ superior,

plasat la transparența decizională, proiectul *Metodologiei de elaborare a Cadrului Național al Calificărilor în învățământul superior* și aprobat prin Ordinul Ministrului Educației nr. 968 din 10.09.2014.

Sînt aprobate și puse în aplicare descrierile specialităților în termeni de competențe și finalități de studiu la 4 domenii generale de studiu pentru toate cele 3 cicluri universitare, precum: *Inginerie, Economie, Științe agricole, Științe sociale* cu 10 domenii generale de studiu: 22, 31, 32, 33, 34, 38, 42, 44, 55, 85, inclusiv 29 domenii de formare profesională și 38 de specialități.

Au fost perfectate 4 CNC pentru Domeniul 14, care vor fi ca model pentru restul CNC din domeniul Științe ale educației.

Au fost perfectate proiectele CNC la 5 specialități din domeniul Sănătate, precum și 41 de proiecte CNC ÎS – sunt în curs de elaborare.

În altă ordine de idei, pentru a consolida calitatea acestora, tuturor universităților le-au fost recomandate studierea de către profesori a limbii engleze, dar și a modulului psiho-pedagogic pentru cei care nu au realizat pregătirea pedagogică necesară.

În vederea modernizării curriculumului universitar din perspectiva tehnologiilor didactice moderne, inclusiv a celor informaționale și comunicaționale, a fost organizat seminarul destinat curricula universitară cu participarea prorectorilor pentru activitatea didactică și a șefilor departamentelor de asigurare a calității din toate instituțiile de învățământ superior participante în activități de formare.

3.2.Colaborarea cu mediul de afaceri și parteneriatele pentru educație

Primele rezultate ale colaborării universităților cu mediul economic internațional reprezintă formarea cadrelor calificate la specialitatea „Inginerie și management (în transportul auto) în cadrul Universității de Stat ”A.Russo” din Bălți în colaborare cu compania „Draexelmaier” și Universitatea de Științe Aplicate din Landshut (Germania). Grupul german Draexelmaier a donat Universității 40 de monitoare pentru a ajuta studenții la cursul „Proiectarea asistată de calculator”. În luna iunie, Universitatea din Landshut a donat Universității materiale didactice în valoare de 3000 de euro, toate fiind destinate studierii diferitor discipline din planul de studiu.

În anul de studii 2013-2014, Universității de Stat ”A.Russo” din Bălți i-au fost alocați alți 3000 de euro pentru procurarea literaturii în limba română, inclusiv și din librăriile din România. Universitatea de Stat ”A.Russo” din Bălți a primit donație de

la Universitatea din Landshut o mini linie de asamblare a automobilelor pentru promovarea lucrărilor de laborator la câteva discipline din planul de învățământ.

Între instituțiile de învățământ preuniversitar și instituțiile de învățământ superior și mediu de specialitate (universități și colegii), care asigură formarea profesională inițială a cadrelor didactice, există diferite tipuri de parteneriate, reglementate prin contractele de colaborare bilaterale, inclusiv: formarea inițială a viitorilor învățători/profesori în universități și colegii, realizarea de către studenți/elevi a stagiilor de practică în instituțiile de învățământ preuniversitar, formarea continuă a cadrelor didactice în învățământul superior (o dată la 5 ani), elaborarea de standarde, curriculum-uri/programe de studii, manuale și materiale didactice pentru școli.

Parteneriatul social între universități și școli s-a realizat în procesul de elaborare/dezvoltare a Cadrului Național de Calificări pentru specialitățile domeniului general de studii *14 Științe ale educației*. Toate proiectele elaborate au fost consultate cu angajatorii în aspect de finalități de studii/rezultate ale învățării, exprimate în competențe și elemente obligatorii de conținut.

Totodată, în vederea dezvoltării mecanismelor de creare a parteneriatelor publice – private pentru educație de calitate, au fost deschise Internet Café cu Orange, au fost deschise Laboratoare de Tehnologii avansate la Universitatea Tehnică, a fost amenajat Palatul Sportului și o cafenea, procurate calculatoare pentru bibliotecă la Universitatea Pedagogică de Stat „I.Creangă” din Chișinău, au fost dotate cu echipament sălile de curs și cele sportive ale Universității de Educație Fizică și Sport; la Universitățile de Stat din Comrat și Taraclia, agenții economici au finanțat reparațiile curente și capitale, au renovat căminele și cantinele studențești etc.

Un alt model de parteneriat îl reprezintă participarea în componența Comisiilor de licență/masterat ale instituțiilor de învățământ superior în cadrul examenului de finalizare a studiilor. Au participat următoarele instituții și organizații, de exemplu:

- a) Agenția de știri *Info-Prim-Neo*, Complexul Editorial-Poligrafic *Universul*, Compania *Teleradio-Moldova*, Biblioteca Publică de Drept, Curtea Supremă de Justiție, Curtea de Apel Chișinău, Procuratura RM, Curtea de Conturi a RM, Serviciul Fiscal, Compania de Asigurări *Hermina*, ÎM *Grand Thornton*, CNAA, Societatea de Asigurări *Molgcargo* Muzeul Național de Arheologie – **Universitatea de Stat din Moldova;**

- b) SA *Viorica Cosmetic*, SA *Cavio SRL*, Agenția *Moldsilva*, Call Center *MoldTelecom*, SRL *Proalfa – Service*, SRL *Trimetrica*, SRL UNICAPS, SRL *Soldi*, Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală, SA *Cricova – Vin*, SRL *Industrial Consult*, CIA *ASITO SA*, SRL *Coca-Cola Îmbuteliere Chișinău*, Complexul Hotelier *Dacia*, SA *Moldovahidromaș*, SRL *Apă Bună*, SRL *Audit – Atlant*, SRL *Prime Management – Academia de Studii Economice din Moldova*;
- c) ÎCS *RED Union Fenosa*, Inspectoratul Energetic de Stat, SA *Termocom*, SA *ASPA Orhei*, SA *Moldagrotehnica*, SA *ARHICONI-GRUP*, SA *Introsop*, SA *Efes VitantaBrewery*, SA *Conserv E*, SA *Floare Carpet*, SA *Ecolux*, SA *DAAC-Hermes Grup*, ÎM Parcul Urban de Autobuse, SA *Orange*, ÎS moldo-franceză *LACO ALFATEC*, SRL *Ialoveni Gaz*, SA *Apa- Canal – Universitatea Tehnică a Moldovei* etc.

IV. Asigurarea Calității în învățământul superior

4.1. Baza normativ legislativă a asigurării calității în învățământul superior

Codul Educației aprobat prin legea nr. 152 din 17 iulie 2014 promovează conceptul de cultură a calității în învățământul național, și un accent aparte în conformitate cu recomandările procesului Bologna este reprezentat pentru învățământul superior, precum și formarea unei noi Agenții de Asigurare a Calității în învățământul profesional, referindu-se nu doar la învățământul superior, ci și la cel profesional tehnic.

Astfel prin Hotărârea Guvernului nr. 652 din 13.08.2014 a fost aprobată componența Consiliului interimar al Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional (*în continuare ANACIP*) și crearea acesteia.

Ulterior prin HG nr.191 din 22 aprilie 2015 a fost aprobat *Regulamentul de organizare și funcționare a ANACIP și statele funcții ale acesteia*.

ANACIP reprezintă o entitate independentă, care va lucra în baza standardelor și metodologiilor de evaluare aprobate de Guvern și, respectiv, în concordanță cu standardele europene de asigurare a calității. Evaluarea va viza mai multe aspecte: capacitatea instituțională, rezultatele academice, calitatea programelor, rezultatele cercetărilor științifice, managementul instituțional.

ANACIP urmează să evalueze programele tuturor instituțiilor din învățământul superior și profesional tehnic și să le ofere acreditarea instituțională.

Instituțiile de învățământ acreditate în trecut vor trebui să facă dovada că toate programele lor corespund standardelor, să obțină autorizare de funcționare provizorie pentru programele noi și să-și reconfirme acreditarea o dată la cinci ani.

Instituțiile/organizațiile care doresc să intre pe piața serviciilor educaționale vor trebui să obțină o autorizare de funcționare provizorie, care le va permite organizarea admiterii și desfășurarea procesului de studii. La următoarea etapă, acestea trebuie să fie acreditate pentru a putea emite diplome și alte acte de studii recunoscute de Ministerul Educației. Obiectivul acreditării este asigurarea comunității academice, beneficiarilor, angajatorilor și publicului, în general, că instituția de educație satisface standardele minime de calitate ale unei instituții de învățământ superior.

La această etapă, Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional (ANACIP) este în curs de formare și consolidare a aparatului administrativ, iar Consiliul de Conducere a acesteia, constituit din 15 persoane, a fost selectat prin concurs deschis, jurizat internațional.

ANACIP are ca prioritate elaborarea instrumentelor de evaluare în vederea autorizării de funcționare provizorie sau acreditare la toate cele 3 cicluri, dar și pentru programele din învățământul profesional tehnic.

ANACIP și-a început activitatea în anul 2015 și a reușit în această perioadă să evalueze, în vederea autorizării de funcționare provizorie, școlile doctorale și programele acestora, iar rezultatele evaluării au fost aprobate prin Hotărârea de Guvern nr. 816 din 18 octombrie 2015. În baza rezultatelor evaluării externe a școlilor doctorale au fost repartizate granturile doctorale de la bugetul de stat.

4.2. Evaluarea externă a programelor de studii la specialitatea Drept

În contextul implementării Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016, Ministerul Educației este responsabil de componenta 7.2.1. p.1 a Planului de acțiuni - *Realizarea evaluărilor externe ale calității învățământului juridic superior din Republica Moldova în conformitate cu bunele practici europene și principiile de la Bologna.*

Deoarece ANACIP nu a fost funcțională pînă în anul 2015, în acest sens, a fost elaborată de către un grup de experți, și aprobată la Colegiul ME, *Metodologia privind evaluarea programelor de studii universitare de licență în Drept în vederea acreditării.* A fost lansată achiziția publică a serviciilor de evaluare externă a programelor la specialitatea Drept.

Drept câștigătoare a fost declarată Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS), agenția înscrisă în ENQA și EQAR cu care s-a semnat un contract de prestare a serviciilor de evaluare externă a programelor de studii pe parcursul anului 2014.

Evaluarea externă a programelor la Drept a fost preconizată în cadrul a **19 universități** cu circa **11800 de studenți** la ciclul I, dar la acreditare au participat 17 universități, deoarece 2 dintre ele și-au sistat activitatea la programele de Drept în perioada respectivă.

Tabelul 3. Rezultatele evaluării externe în programe de studii de licență în Drept

Denumirea instituției	Punctaj total	Punctaj componenta B, programele de studii (max. 51p.)	Rezultatul evaluării externe
1. Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”	109,5	48	Acreditare pe o perioadă de 5 ani, capacitatea instituțională
2. Universitatea de Stat din Moldova	106,5	46	Acreditare pe o perioadă de 5 ani, capacitatea instituțională
3. Academia de Studii Economice	105,5	48	Acreditare pe o perioadă de 5 ani, capacitatea instituțională
4. Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți	105,5	45,5	Acreditare pe o perioadă de 5 ani, capacitatea instituțională
5. Universitatea de Studii Politice Europene și Economice	104	45,5	Acreditare pe o perioadă de 5 ani, capacitatea instituțională
6. Universitatea de Studii Europene din Moldova	101	48	Acreditare pe o perioadă de 5 ani, capacitatea instituțională
7. Universitatea Liberă Internațională din Moldova	100	44,5	Acreditare pe o perioadă de 5 ani, capacitatea instituțională
8. Institutul de Relații Internaționale din Moldova	99	40,5	Acreditare pe o perioadă de 5 ani, capacitatea instituțională

9. Universitatea de Stat „B.P.Hasdeu” din Cahul	98,5	44,5	Acreditare pe o perioada de 5 ani, capacitatea instituțională
10. Universitatea de Stat din Comrat	95	40,5	Acreditare pe o perioada de 5 ani, capacitatea instituțională
11. Universitatea Agrară de Stat din Moldova	94	39	Acreditare pe o perioada de 5 ani, capacitatea instituțională
12. Universitatea Tehnică a Moldovei	91,5	38	Acreditare pe o perioada de 5 ani, capacitatea instituțională
13. Universitatea Cooperatist Comercială din Moldova	85	36	Acreditare pe o perioada de 5 ani, capacitatea instituțională
14. Universitatea Slavonă	67	28	Retragerea dreptului de organizare a programelor de licență în Drept
15. Universitatea Perspectiva INT	64,5	23	Retragerea dreptului de organizare a programelor de licență în Drept
16. Institutul Nistean de Economie și Drept din Bălți	61,5	28,5	Retragerea dreptului de organizare a programelor de licență în Drept

Notă: Institutul de Științe Penale și Criminologie a fost retras din decizia finală privind acreditarea programelor de studii pentru că la momentul evaluării externe nu avea încă absolvenți.

Pentru acreditarea programului de studiu instituțiile de învățământ trebuiau să acumuleze un punctaj total stipulat în Metodologia de evaluare externă a programelor de studii de licență în Drept. Cele 3 universități la care au fost retrase dreptul de organizare a programelor de studii de licență în Drept nu au acumulat minimum de 30 de puncte destinate componentei calității programului de studiu conform Metodologiei aprobate, chiar dacă punctajul total era mai mare decât 58 puncte.

4.3. Evaluarea externă a programelor de studiu de master, ciclul II în Drept

Pentru realizarea Strategiei de reformă a justiției și finalizarea procesului de evaluare externă nu doar a programelor de la ciclul I, licență au fost achiziționate servicii de evaluare externă a programelor de studii la ciclul II, master în Drept, de către Agenția estoniană de asigurare a calității în învățământul superior și profesional (EKKA).

Pe parcursul anului 2015 au fost evaluate extern 26 programe de master la Drept, (ciclul II). O instituție și-a plătit evaluările externe individual.

Comisiile de acreditare EKKA au evaluat fiecare program de studii la un anumit nivel al învățământului superior în cinci domenii de evaluare separate (numite în continuare ”componente ale evaluării”):

1. Programul de studii și dezvoltarea acestuia;
2. Procesul de predare - învățare;
3. Personalul didactic;
4. Studenți;
5. Resurse.

Analizând tabloul general, cele mai bune rezultate s-au constatat la componenta de evaluare 1: programul de studii și dezvoltarea acestuia, 18 programe din 26 fiind apreciate drept corespunzătoare cerințelor. În același timp, în cadrul componentei de evaluare respective au fost constatate și cele mai multe rezultate negative: 5 nu corespund cerințelor. S-au constatat două cele mai slab dezvoltate componente - 3 (personalul didactic) și 4 (studenți): doar 3 și, respectiv, 4 programe de studii corespund cerințelor în acest sens. La ambele componente au fost identificate câte două programe de studii total neconforme. În cazul componentei de evaluare 5 (resurse) nu au fost identificate programe de studii neconforme: 8 programe de studii corespund în totalitate cerințelor în acest sens și 18 corespund parțial. La componenta de evaluare 2 (procesul de predare-învățare), 7 programe corespund cerințelor și 2 nu corespund, celelalte corespund parțial.

Referindu-ne la fiecare cerință în parte, s-a constatat că cele mai multe dificultăți au fost identificate la cerințele următoare:

1.5 - Obiectivele și finalitățile de studiu ale unui program de studii corespund Cadrului European al Calificărilor (CEC). Structura și conținutul programului de studii sunt comparabile la nivel internațional. (5D, 15P, 6N)¹

2.3 - În cadrul programului de studii, procesul educațional se desfășoară în baza unor materiale didactice actualizate. (5D, 14P, 7N)

2.7 - Instituția de învățământ superior recunoaște studiile și experiența de lucru anterioare. (6D, 12P, 8N)

2.9 - Studenții sunt implicați în activități de cercetare și dezvoltare; monitorizarea lucrărilor de cercetare ale studenților (proiecte de cercetare pentru seminare, proiecte practice, teze finale etc.) este bine organizată, iar rata de satisfacție față de calitatea supervizării este înaltă. (4D, 22P)

3.6 - În procesul de predare în cadrul programului de studii sunt implicate și cadre didactice invitate (inclusiv din partea instituțiilor de învățământ superior de peste hotare). (2D, 7P, 17N)

3.7 - Membrii titulari ai personalului didactic din cadrul instituției de învățământ superior își dezvoltă cu regularitate competențele în instituțiile de învățământ superior de peste hotare și participă la rețele internaționale. (1D, 11P, 14N)

3.8 - Personalul didactic este implicat în proiecte de cercetare naționale și internaționale și participă la forumuri și conferințe științifice naționale și internaționale. (6D, 14P, 6N)

4.4 - Studenții participă în cadrul programelor internaționale de mobilitate. Procentul studenților care participă la mobilitatea academică este stabil sau în creștere. (1D, 6P, 19N)

5.6 - Biblioteca contribuie la realizarea studiilor, asigurându-se disponibilitatea surselor informaționale actualizate și oferă studenților oportunitatea de a-și desfășura lucrul individual. (1D, 14P, 11N)

¹ D – Corespunde cerințelor
P – Parțial corespunde cerințelor
N – Nu corespunde cerințelor

La Cerința 5.5 (studenții sunt asigurați cu cămine și servicii medicale) au fost constatate cele mai bune rezultate: în acest sens, toate programele corespund cerințelor, cu excepția a doar două programe care corespund parțial. Dat fiind faptul că aceasta cerință, în cele mai multe cazuri, nu este relevantă în cadrul acreditării respective – majoritatea masteranzilor sunt persoane adulte care locuiesc împreună cu familiile lor – corespunderea cu cerința respectivă nu a fost menționată în calitate de aspect pozitiv.

Tabelul 4. Rezultatele agregate ale acreditării pentru programele de master în Drept

UNIVERSITATEA/PROGRAMUL	PROGRAMUL DE STUDII	PROCESUL DE PREDARE-ÎNVĂȚARE	PERSONALUL DIDACTIC	STUDENȚI	RESURSE
USEM	D	D	D	D	P
US COMRAT	D	D	P	D	P
MAI Drept penal	D	D	P	P	D
MAI Drept penal (urmărire penală)	D	D	P	P	D
MAI Drept economic	D	D	P	P	D
ASEM Drept vamal	N	P	P	P	D
ASEM Drept economic	D	P	P	P	D
ASEM Drept financiar-fiscal	P	P	P	P	D
UTM	D	D	P	D	D
UASM	N	P	N	P	P
USM Dreptul afacerilor	D	P	P	P	P

USM Drept judiciar civil	D	P	P	P	P
USM Drept civil	D	P	P	P	P
USM Drept penal	D	P	P	P	P
USM Proces penal și criminalistică	D	P	P	P	P
USM Drept și activitate vamală	D	P	P	P	P
USM Drept internațional	D	P	D	P	P
USM Dreptul muncii	D	P	P	P	P
USM Drept public	D	P	P	P	P
UCCM Drept public	D	P	P	P	P
ULIM	D	P	P	P	P
IRIM	N	N	N	N	P
AAP	N	P	P	N	P
Bălți Dreptul în afaceri	N	N	P	P	P
Bălți Drept penal	P	P	P	P	P

USPEE Dreptul în afaceri	P	D	P	P	D
---------------------------------	----------	----------	----------	----------	----------

	ACREDITAT PENTRU 5 ANI; D – domeniul corespunde cerințelor
	ACREDITAT PENTRU 3 ANI; P – domeniul parțial corespunde cerințelor
	ACREDITAREA REFUZATĂ; N – domeniul nu corespunde cerințelor

4.4. Evaluarea externă și acreditarea internațională în cadrul proiectului TEMPUS ”Asigurarea calității în învățământul superior din Republica Moldova”.

În proiectul nominalizat participă 6 universități din RM, Universitatea din Leipzig, Universitatea Tehnică din București, Universitatea din Girona și Agențiile de Asigurare a Calității din Austria, Germania, reprezentanții ESU și Ministerul Educației.

Pentru acreditarea internațională, inițial, au fost selectate 3 programe de studii la 3 specialități din cele 18 propuse de la cele 6 universități naționale din domeniul Științe ale Educației, Inginerie, Științe Agricole și sunt în curs de evaluare externă în vederea acreditării internaționale de către agenția germană de asigurarea a calității programelor de studii (AQAS), membru ENQA și EQAR. Ulterior, au mai fost acceptate pentru evaluare și acreditare 12 programe de studii de la cele 6 universități finanțate din bugetul de stat.

Acreditarea se află în derulare în anul de studii 2014-2015. La moment au fost acreditate condiționat pentru 5 ani - 10 programe de studii la licență din 4 universități.

V. Reforme structurale în învățământul superior

5.1. Instituirea ciclului III, studii superioare de doctorat.

În conformitate cu Codul Educației nr. 152 din 17 iulie 2014, art. 94, a fost aprobat noul concept al programelor de doctorat la ciclul III al învățământului superior. Astfel, studiile superioare de doctorat (ciclul III) se organizează numai în cadrul programelor de studii din Școlile doctorale ale instituțiilor de învățământ superior și ale consorțiilor sau parteneriatelor naționale și internaționale autorizate provizoriu sau acreditate, conform legii de către ANACIP. Un program de studii doctorale cu frecvență are 180 de credite. Pentru implementarea programelor de doctorat ciclul III au fost elaborate un set de acte normative, care vin în susținerea organizării eficiente a procesului.

Astfel, au fost transmise universităților potențiale organizatoare a ciclului III, studii superioare de doctorat, recomandări cadru de organizare a programelor de studii doctorale, metodologia de evaluare externă în vederea autorizării școlilor doctorale și a programelor de doctorat, au fost organizate seminare de elaborare a rapoartelor de autoevaluare pentru autorizarea școlilor doctorale, elaborate standarde de abilitare a conducătorilor de doctorat, aprobat planul de admitere a granturilor

doctorale, aprobată metodologia organizării competiției granturilor doctorale etc. Este de menționat faptul că fiecare școală doctorală autorizată provizoriu își elaborează metodologie proprie de admitere. Au fost autorizate 43 de școli doctorale din cadrul a 12 instituții de învățământ superior, parteneriate și consorții. În baza Metodologiei de organizare a competiției granturilor doctorale au fost repartizate granturile doctorale de la bugetul de stat. În contextul organizării studiilor doctorale au fost aprobate standardele de abilitare a conducătorilor de doctorat.

5.2.Cercetarea– instrument de formare profesională avansată și vector de susținere a performanței și calității în învățământul superior

Performanța în cercetare reprezintă un criteriu de evaluare și promovare a calității programelor de formare profesională și a personalului științifico-didactic din învățământul superior. Se impune necesitatea instituirii mecanismelor de atragere a tinerilor cu performanțe în cercetare.

Pentru consolidarea componentei cercetării în învățământul superior, promovarea autonomiei universitare, a fost elaborată concepția concursului pentru consolidarea capacităților de cercetare a universităților din subordinea Ministerului Educației. În cadrul concursului de selectare a universităților, un grup internațional de experți a examinat, la 8 octombrie 2014, cele 8 proiecte înscrise la concurs și a stabilit următorii câștigători: Universitatea de Stat din Moldova, cu proiectul „Centrul Regional Științifico – Educațional „Materiale Avansate”, în valoare de **3 604 100 lei**, și Universitatea Pedagogică „Ion Creangă” cu proiectul „Aplicarea metodelor non-invazive în cercetarea și protejarea patrimoniului cultural-istoric al Republicii Moldova”, în valoare de **39 600 euro**.

În același timp se constată o ineficiență a mecanismelor de interacțiune a instituțiilor de învățământ superior cu sfera de cercetare-dezvoltare, cu mediul de afaceri, cu piața muncii. Conform unui studiu cu privire la capacitățile de cercetare ale instituțiilor de învățământ superior, în condițiile în care reformele prevăzute de Procesul de la Bologna nu sînt finalizate, iar cercetarea științifică în cadrul universităților este subestimată, acestea din urmă rămîn în mare măsură doar instituții furnizoare de formare și de absolvenți, precum și de reproducere a structurilor sociale. Astfel, ele nu își asumă rolul de generator de cunoaștere și competențe, printr-o investiție financiară și morală în ceea ce generează progresul – cercetarea științifică. În anul 2012, din suma de 302,5 mil. lei alocată pentru

cheltuieli de bază în sfera științei și inovării, universităților le-au revenit doar 49,4 mil. lei sau 16,4%. Subfinanțarea sistemului universitar nu este doar un factor generator de nesiguranță (în ce privește baza materială, susținerea dezvoltării resurselor umane și recompensarea performanței sau efortului). Subfinanțarea conduce la o „inovare” nefericită la nivel administrativ și birocratic: supraîncărcarea personalului angajat în cercetare cu activități didactice (Asociația pentru dezvoltare și promovare socio-economică „Catalactica” cu suportul financiar al Fundației Soros-Moldova, „Evaluarea capacității de cercetare a instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova”, ianuarie 2014).

Performanța în cercetare în universitățile din Republica Moldova este mult sub potențialul demonstrat de Armenia și de Georgia, țări similare ca mărime și putere economică. Există domenii științifice foarte slab reprezentate în cercetarea științifică universitară, deși acestea sînt prezente în învățămîntul superior, fapt care denotă o slabă preocupare a mediului academic pentru cercetarea științifică în universitățile din Republica Moldova.

Conform datelor prezentate de SCImago (o analiză succintă a performanțelor de cercetare ale țărilor se poate face în baza datelor prezentate de SCImago Journal & Country Rank <http://www.scimagojr.com/index.php>, un portal care include jurnalele și indicatorii scientometrici dezvoltați în baza informațiilor conținute în baza de date Scopus a companiei editoriale Elsevier B.V. – cel mai mare editor de publicații științifice din lume) pentru perioada 1996-2012, contribuția comunității științifice a Republicii Moldova la patrimoniul științific mondial și regional în Europa de Est este destul de modestă, situînd-se la circa 0,02%, respectiv 0,25%. Datele arată că mediul de cercetare din Republica Moldova are o contribuție cu tendință descrescătoare la patrimoniul științific și cultural mondial și regional, cu revirimente temporare de scurtă durată și mică intensitate.

Republica Moldova are o performanță scăzută în ce privește productivitatea și calitatea cercetărilor în comparație cu țările similare. Moldova se plasează pe locul 20 din 24 la productivitatea științifică în Europa de Est, în timp ce multe dintre țările de aceleași dimensiuni ca populație și economie sînt situate pe locuri considerabil superioare. De exemplu, Armenia, cu o populație de aproximativ 2,9 milioane de locuitori și PIB-ul de 9,9 miliarde de dolari SUA, în 2012 era pe locul 16, cu o producție științifică de peste două ori mai mare decît a Moldovei, în timp ce Georgia,

cu o populație de 4,5 milioane de locuitori și un PIB de 15,8 miliarde de dolari SUA, se situa pe locul 17, cu o producție științifică mai mare cu circa 65% decât cea a Republicii Moldova. Într-un clasament al calității rezultatelor de cercetare, măsurate prin numărul de citări acumulat de publicațiile științifice cu autori afiliați unor instituții din Republica Moldova și exprimate prin indicele Hirsch, Republica Moldova se situează pe locul 19, cu valoarea indicelui 60, fiind din nou devansată de Georgia – locul 16, cu indicele 78, și Armenia – situată pe locul 14, cu indicele Hirsch 105.

Evoluția productivității științifice a grupurilor de cercetare din diferite domenii active în Republica Moldova, între anii 1996 și 2012, arată că mai multe domenii ale științei sînt slab reprezentate sau chiar absente din peisajul publicațiilor științifice generate în Republica Moldova, deși sînt reprezentate în învățămîntul superior și ar fi de așteptat să genereze și rezultate în cercetarea de profil. O productivitate slabă se observă în arte și științele umaniste, economie, stomatologie, științele pămîntului, energie etc. Este cu atît mai important de remarcat că domeniul energie se regăsește printre prioritățile strategiei de cercetare pentru perioada 2006-2012 și apare ca una dintre prioritățile strategiei de cercetare pentru perioada 2013-2020. Este totuși de apreciat atașamentul constant în timp al echipelor de cercetare din anumite domenii, cum ar fi chimia, fizica și ingineria, care nu par a fi afectate de fluctuațiile din finanțare.

Prestigiul social scăzut al posturilor didactice și celor din cercetare, dar și salariile neatractive nu sînt de natură să motiveze studenții să se implice în cercetare sau să își dorească o carieră academică. Ponderea cercetătorilor tineri, cu vîrsta <35 de ani, angajați în sfera științei și inovării din Republica Moldova, constituie 22%. În instituțiile de învățămînt superior, unde se practică pe scară largă angajarea prin cumul în proiecte de cercetare, ponderea cercetătorilor tineri este de 27%. Ambele cifre sînt inferioare nivelului din UE, unde se înregistrează o distribuție uniformă a potențialului științific. În cazul Republicii Moldova, situația este agravată și prin faptul că fiecare al patrulea cercetător a depășit sau va atinge în timpul apropiat vîrsta de pensionare (Asociația pentru dezvoltare și promovare socio-economică „Catalactica” cu suportul financiar al Fundației Soros-Moldova, „Evaluarea capacității de cercetare a instituțiilor de învățămînt superior din Republica Moldova”, ianuarie 2014).

***Tabelul 5. Performanța colectivelor din diferite domenii de cercetare
din Republica Moldova***

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Științe agricole și biologice	11	9	8	9	7	5	9	4	11	3	12	6	14	12	10	9	15
Arte și științe umaniste	-	-	1	-	-	1	-	2	2	2	2	1	1	9	1	1	5
Biochimie, genetică și biologie moleculară	22	10	10	15	10	4	11	32	7	16	25	21	17	14	20	33	23
Business, management și contabilitate	-	-	1	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	2	7
Inginerie chimică	1	2	3	2	3	5	4	2	4	2	1	9	6	6	6	7	4
Chimie	50	49	41	46	42	45	40	63	56	70	73	65	59	65	51	55	63
Știința calculatoarelor	5	7	3	2	6	-	1	1	9	15	16	8	9	9	10	12	14
Știința luării deciziilor	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	2	-	2	-
Stomatologie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Științele Pământului și planetare	1	2	6	5	2	1	4	1	2	-	3	2	2	2	5	3	4
Economie, econometrie și finanțe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	1	1
Energetică	1	2	1	-	2	3	2	3	-	3	1	-	1	1	1	1	1
Inginerie	50	37	41	31	65	47	47	43	50	74	23	40	59	78	66	79	85
Științele mediului	1	-	7	5	2	1	5	-	1	6	4	3	3	5	1	5	10
Sănătate	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1
Imunologie și microbiologie	-	1	1	1	2	-	3	1	-	1	1	-	8	2	5	3	4
Știința materialelor	44	36	46	45	40	46	55	74	46	80	66	61	100	98	92	114	87
Matematică	21	21	18	11	10	10	8	12	15	20	23	15	17	21	19	28	45
Medicină	4	3	5	9	2	4	3	7	11	17	11	11	16	18	15	21	19
Multidisciplinare	2	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	2	1	-	-	2
Neuroștiințe	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	1	1	-
Științe sanitare	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Farmacologie, toxicologie și farmaceutică	-	4	-	2	1	1	1	1	2	5	3	5	3	3	2	6	1
Fizică și astronomie	62	70	61	65	73	57	65	67	52	99	91	81	121	121	111	137	110
Fiziologie	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Științe sociale	-	-	1	3	-	1	1	1	3	1	2	2	1	11	5	6	8

Sursa: SCImago.

VI. Managementul universitar

Managementul învățământului superior se axează pe următoarele principii:

- a) principiul autonomiei universitare și libertății academice;
- b) principiul responsabilității publice;
- c) principiul conducerii strategice;
- d) principiul gestionării eficiente și transparente.

Sistemul organelor de conducere ale instituțiilor de învățământ superior în Republica Moldova este format din senat, consiliul pentru dezvoltare strategică instituțională, consiliul științific, consiliul facultății, consiliul de administrație și rectorul instituției.

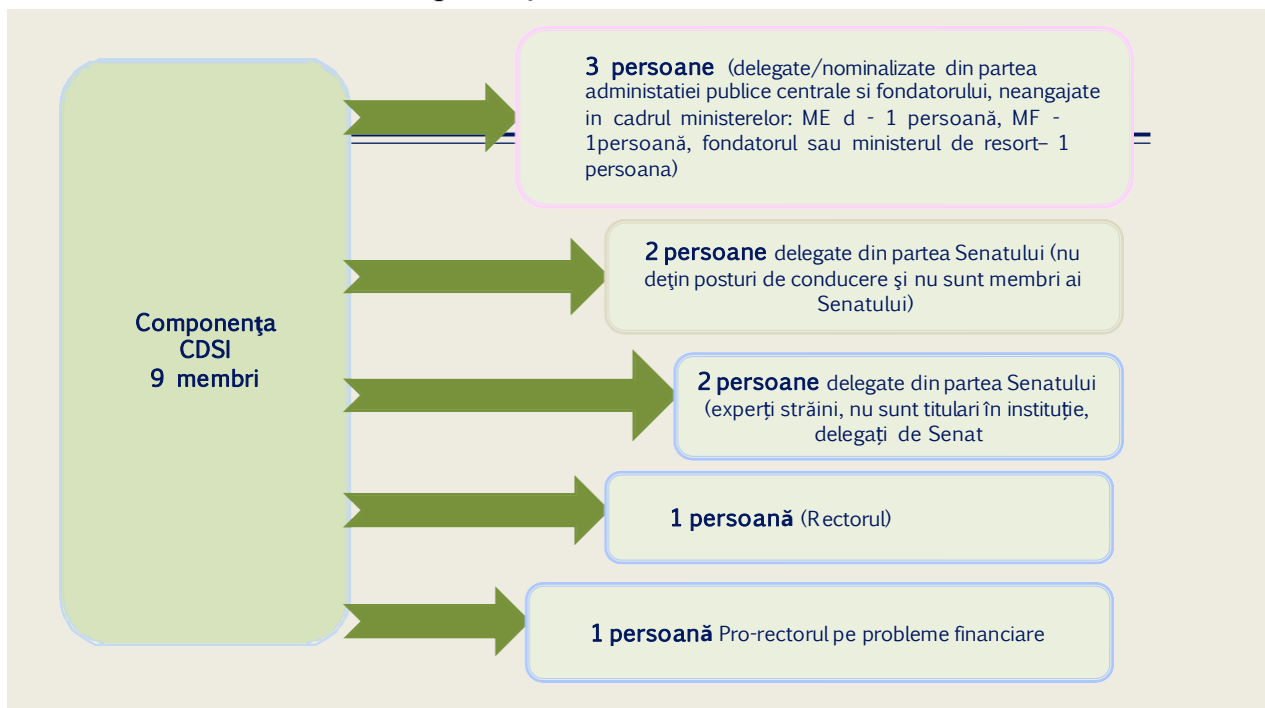
În conformitate cu documentele internaționale (Magna Carta Universitară 1989, Declarația de la Lisabona 2007, Declarația de la Bologna 1999) **autonomia universitară** poate fi definită ca un cadru legal în care comunitatea academică (cadrele didactice, cercetătorii și studenții) își exercită libertățile academice asociate predării, învățării, evaluării, cercetării, producerii și transmiterii cunoștințelor, în condiții de autoconducere. Astfel, autonomia universitară constituie un proces complex, caracterizat prin prisma a **patru dimensiuni**:

- **Autonomia organizațională:** libertatea universității de a-și stabili structura, forma de conducere și relațiile de subordonare și responsabilitate.
- **Autonomia resurselor umane:** libertatea universității de a decide cu privire la aspectele legate de managementul resurselor umane, inclusiv recrutări și gestionări (salarii, concedieri, promovări, mobilități etc.)

- **Autonomia academică:** libertatea universității de a gestiona afacerile interne și diverse aspecte academice, cum ar fi contingentul de studenți, proceduri de admitere, conținuturi oferite, asigurarea calității, inițierea a noi programe de formare, limba de studiu.
- **Autonomia financiară:** libertatea universității de a asigura veniturile și de a aloca resursele financiare, de a stabili taxele de studii, taxele de cazare în cămine, taxele la prestări servicii, de a finanța și cofinanța cercetările universitare, de a utiliza și depozita resursele financiare, utilizând proceduri proprii pentru gestiunea eficientă a lor.

Un studiu realizat de Asociația Europeană a universităților EUA confirmă că în universitățile din RM: **Autonomia organizațională** constituie 42% fiind pe locul al 27 din cele 28 state participante în studiu, **Autonomia resurselor umane** - 59% plasând instituțiile noastre pe locul 21, **Autonomia academică** - 51% avînd locul 23 și respectiv, **Autonomia financiară** cu 49% și regăsindu-ne la locul 20. Pentru implementarea autonomiei universitare și asigurarea responsabilității publice a universităților noua lege a educației prevede conducerea duală în instituțiile de învățămînt superior prin crearea Consiliului de Dezvoltare Strategică și Instituțională (CDSI), care urmează să asigure obiectivitatea luării deciziilor, adecvarea alocării resurselor conform planului de dezvoltare strategică a instituției. Actualmente toate instituțiile de învățămînt superior au fost desemnate componentele Consiliului de Dezvoltare Strategică Instituțională, cu excepția Institutului Nistean de Economie și Drept din Bălți.

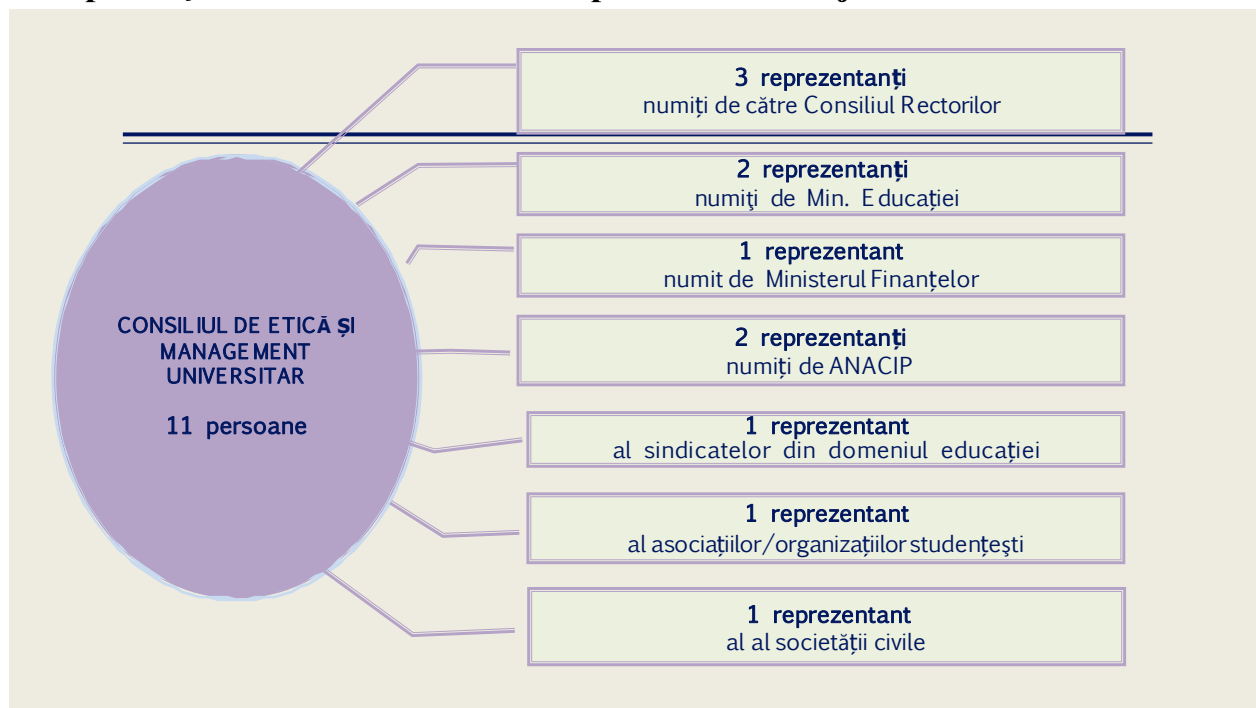
CDSI au următoarea componență:

Pentru asigurarea responsabilității publice a instituțiilor de învățământ superior la nivel național va funcționa Consiliul de Etică și Management, care presupune respectarea de către instituțiile de învățământ superior a:

- implementării legislației în vigoare, a Cartei universitare și a politicilor naționale din domeniul ÎS;
- aplicării reglementărilor în vigoare referitoare la asigurarea și evaluarea calității în ÎS;
- **respectării politicilor de echitate și etică universitară** cuprinse în Carta Universitară;
- asigurării **eficienței și eficacității utilizării resurselor și a calității actului managerial**;
- **asigurării transparenței** proceselor decizionale și a activităților desfășurate;
- **respectării libertății academice** a personalului didactic și de cercetare, precum și **a drepturilor și libertăților studenților**.

Componența acestei structuri este reprezentată mai jos:

Actualmente este elaborat și aprobat Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului de Etică și Management universitar și urmează aprobarea componenței nominale a acestuia.

VII. Implementarea TIC în educație

7.1. Dezvoltarea competențelor digitale

Utilizarea TIC în universități prin instituirea sistemelor *e-learning* în 9 universități a fost parte a unui proiect TEMPUS. Astfel, în cadrul proiectului nominalizat au fost instruite în sistema MOODLE circa 540 cadre didactice, elaborate și experimentate 77 de cursuri on-line pentru 5300 de studenți, sunt în proces de elaborare 105 cursuri etc.

În cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, colaboratorii Centrului de resurse au elaborat un portal de e-learning (adresa: www.elearning.usarb.md). Portalul pune la dispoziția cadrelor didactice:

- Sistemul de management al învățării – platforma de învățare MOODLE;
- Sistemul de management al activității de învățare LAMS;

- Platforma de e-portofolii Mahara, care poate îndeplini și unele funcții ale platformelor de învățare;
- Un serviciu original de comunicare Wave;
- Aplicația pentru organizarea videoconferințelor OpenMeeting;
- Aplicația pentru crearea arhivelor cercetărilor științifice EPrints;
- Blogosfera USARB (majoritatea blogurilor funcționale ale cadrelor didactice nu sunt incluse în blogosferă);
- Aplicația pentru elaborarea hărților conceptuale CMapTools;
- Aplicația pentru elaborarea și publicarea chestionarelor LimeSurvey;
- Un server pentru plasarea conținuturilor multimedia Media Google.

O direcție promițătoare în dezvoltarea e-learning-ului o constituie implementarea tablelor electronice. Universitatea „Alec Russo” din Bălți are procurate deja 5 table electronice. În prezent se lucrează asupra experimentării și utilizării eficiente a acestor table. Colaboratorii Centrului de resurse au participat activ la formarea cadrelor didactice universitare în calitate de formatori din cadrul proiectului CRUNT, împărtășindu-și experiența acumulată în proiectele precedente.

Recent a fost aprobat Regulamentul instruirii la distanță în învățământul superior.

Dimensiunea socială

O deosebită atenție se acordă pe plan național asigurării dimensiunii sociale a învățământului superior prin susținerea financiară și materială a studenților, consultarea acestora în procesul de învățare-evaluare. Anual pentru învățământul superior sunt preconizate locuri cu finanțare bugetară. Pentru copiii/tinerii din familiile dezavantajate sunt propuse cote speciale de admitere (15% din numărul total de locuri), în mod prioritar locuri în cămine, indemnizații și burse sociale.

Studenții din învățământul superior (circa 70%) beneficiază de diverse categorii **de burse**, acordate de stat, inclusiv burse de merit, precum Bursa Republicii (1320 lei pe lună) - 12 studenți, Bursa Președintelui (1200 lei pe lună) - 10 studenți, Bursa Guvernului (1100 lei pe lună) - 30 studenți. Quantumul burselor de studii a fost majorat la 1 septembrie 2009 și constituie pentru Ciclul I, licență: Categoria I - 655 lei; Categoria II - 550 lei; Categoria III - 510 lei, Bursa socială -285 lei, iar pentru Ciclul II, masterat, respectiv 720 lei.

Pentru stimularea performanței academice, deja pe parcursul a doi ani consecutiv are loc **concursul de ocupare a locurilor bugetare în învățământul superior de licență**. Astfel, în urma finalizării anului de studii 2014-2015 a fost organizat concursul de ocupare a locurilor bugetare în învățământul superior la ciclul I, studii superioare de licență. Concursul a fost desfășurat de către 14 instituții de învățământ superior de stat, fiind organizat, după finalizarea sesiunii de vară, pentru studenții anului I și II la studii superioare de licență.

Conform datelor furnizate de fiecare universitate, a fost respectată păstrarea locurilor bugetare pentru studenții orfani, studenți rămași fără îngrijirea părinților și persoanele cu dizabilitate severă și accentuată, fiind scoase în afara concursului conform art. 4 al Regulamentului. În acest mod, putem spune că pentru 142 de studenți din anul I, conform art. 4 al Regulamentului a fost asigurat accesul la studii în instituțiile menționate, și respectiv pentru 132 de studenți din anul II. La concursul pentru ocuparea locurilor bugetare au fost scoase 5530 de locuri pentru anul I și respectiv 5555 pentru anul II de studii, la care au participat **2781** și respectiv **2820** de candidați cu studii prin contract cu achitarea taxei de studiu. În rezultatul concursului **960** și respectiv **815** candidați din anii I și II de studii cu finanțare prin contract cu achitarea taxei de studii au ocupat locuri cu finanțare bugetară ce constituie circa 16% din numărul de locuri scoase la concurs, astfel păstrându-se raportul din anul de studii 2013-2014.

Asigurarea cu locuri *în cămine* este o problemă stringentă și solicită o implicare complexă a tuturor factorilor de decizie. Actualmente, instituțiile de învățământ superior de stat au în gestiune 91 de cămine, solicitările de cazare fiind acoperite: USM - 70%, UTM - 63%, USFM "N. Testemițanu" - 70 %, 100 % la Institutul Militar al Forțelor Armate, Academia "Ștefan cel Mare", Universitatea de Stat din Taraclia.

Mobilitatea academică.

În sistemul național al învățământului superior din Republica Moldova se încurajează activitățile de **mobilitate academică**. Se înregistrează o tendință pozitivă în creșterea mobilității în cadrul programelor comunitare, a acordurilor bilaterale naționale, ministeriale și instituționale. Anual circa 400 studenți sunt implicați în programe de mobilitate de lungă durată în cadrul protocoalelor de

colaborare încheiate de către Ministerul Educației cu structurile similare din alte state. Un număr mare de studenți beneficiază de burse de mobilitate în cadrul parteneriatelor inter-universitare. De asemenea, este impunător numărul persoanelor implicate în programe de mobilitate prin aplicări individuale. Este important că mobilitățile se desfășoară în ambele sensuri. Astfel, actualmente, în instituțiile de învățământ superior din Moldova își fac studiile circa 6000 cetățeni străini.

Începînd cu anul 2007, Republica Moldova este eligibilă pentru participare în proiectele *Erasmus Mundus „External Cooperation Window”*, prin care beneficiază de burse de mobilitate studenți, masteranzi, doctoranzi și cadre didactice. Anual, în acest program au participat 5 - 10 candidați din Moldova. Eforturi considerabile s-au depus pentru aderarea și implementarea în Republica Moldova a Programului de mobilitate CEEPUS III, program ce susține și promovează mobilitatea academică.

În contextul promovării obiectivelor de integrare europeană (filiera educație), Ministerul Educației, în comun cu alte autorități publice centrale, este parte a **Acordului de Asociere Republica Moldova-UE**, în cadrul *Grupului de lucru nr. 4 Contacte inter-umane*. În aceeași ordine de idei, Ministerul Educației a depus eforturi pentru promovarea în cadrul structurilor europene a obiectivelor de integrare europeană (domeniul educație) prin:

1. Implementarea proiectelor în cadrul *Planului de Acțiuni privind Parteneriatul de Mobilitate RM-UE*;
2. Realizarea proiectelor/programelor în cadrul *Parteneriatului Estic*;
3. Participarea la implementarea *Strategiei UE pentru Regiunea Dunării*.

În special, menționăm eforturile Ministerului Educației privind sporirea capacităților instituționale și umane de colaborare cu structurile Europene în cadrul unor proiecte comunitare cum ar fi: TEMPUS, Jean Monnet, e-Twinning. În acest sens este relevantă implementarea proiectelor TEMPUS în Republica Moldova. Suportul oferit de Programul TEMPUS în promovarea reformelor în învățământul superior, în special perfecționarea sistemului de administrare a instituțiilor,

actualizarea curriculei universitare, mobilitatea individuală a cadrelor didactice și studenților etc. este unul considerabil și constant.

Astfel, pe parcursul a 20 ani, universitățile din Republica Moldova au fost implicate în cca. 65 proiecte în valoare de peste. 15 mln. €. Recent, au fost realizate mai multe activități care vizează participarea RM în Programul Uniunii Europene **e-Twinning**. Pentru buna derulare a acestuia, în RM a fost instituit Centrul Național de Suport (National Support Services - NSS), care coordonează implementarea programului e-Twinning în țară.

Ministerul Educației a optat pentru diversificarea **relațiilor de colaborare** cu statele europene. Astfel, au fost semnate protocoale de colaborare cu Italia, Austria, Liechtenstein, precum și acorduri/ memorandumuri multilaterale privind colaborarea în regiunea Europei de Sud-Est și Europei Centrale. Au fost semnate tratate internaționale cu România, Regatul Spaniei, Polonia, Ungaria ș.a. În contextul Parteneriatului de Mobilitate RM-UE, statelor membre ale PM le-a fost propus proiectul *Acordului interguvernamental privind recunoașterea diplomelor, titlurilor academice, calificărilor și competențelor* (HG nr. 15 din 5.01.2012).

De asemenea, pentru a spori vizibilitatea noastră în Sud-Estul Europei, Ministerul Educației a propus statelor din regiune **proiectul Acordului interguvernamental de cooperare în domeniul educației, științei și inovării în Sud-Estul Europei**.

Blocaje în implementarea reformelor:

- Complexitatea problemelor, deficitul de timp, costurile implicate, birocrația la nivel național și internațional etc.
- Finanțarea insuficientă a reformelor;
- Lipsa unei structuri de dezvoltare a Cadrului Național al Calificărilor pentru asigurarea convergenței programelor de studii și a calificărilor cu cele din spațiul european al învățământului superior;
- Ineficiență de interacțiune a instituțiilor de învățământ cu sfera de cercetare, mediul de afaceri, piața muncii;
- În condițiile autonomiei financiare a instituțiilor de învățământ superior, rămân centralizate mecanismele de gestionare financiară;

- Evaluarea externă și acreditarea programelor din învățământul superior rămâne o problemă în continuare, deoarece ANACIP de abia și-a început activitatea în anul 2015;
- Deficiențe de prognozare a forței de muncă;
- Rețeaua instituțiilor de învățământ superior este în continuare mare în condițiile Republicii Moldova și inefficientă, precum și costisitoare în același timp.

Bibliografie

1. **Codul Educației;**
2. **Strategia Educația 2020;**
3. **HG nr.1007 din 13 decembrie 2014** privind aprobarea Regulamentului de organizare și desfășurare a ciclului III, studii superioare de doctorat;
4. **HG nr. 570 din 19 august 2015** Cu privire la listele candidaților la acordarea Bursei Președintelui Republicii Moldova pentru anul de studii 2015-2016;
5. **HG nr. 571 din 19 august 2015** Cu privire la aprobarea listelor studenților din instituțiile de învățământ superior (ciclurile I, II) și elevilor din instituțiile de învățământ profesional tehnic post secundar, cărora li se acordă burse de merit în anul de studii 2015-2016;
6. **HG nr. 586 din 24 august 2015** Pentru aprobarea Metodologiei de evaluare externă în vederea autorizării de funcționare provizorie a școlilor doctorale și a programelor acestora;
7. **HG nr.453 din 24 iulie 2015** Privind aprobarea Planului de admitere la studii superioare de doctorat, ciclul III, cu finanțare de la bugetul de stat pentru anul de studii 2015-2016;
8. **HG nr. 731 din 19.10.2015** Cu privire la acreditarea organizării și retragerea dreptului de organizare a programelor de studii superioare de licență (ciclul I) în domeniul Drept în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova;
9. Cadrul de referință a învățământului universitar aprobat la Consiliul Național de Curriculum, mai 2015;
10. **Ordinul nr.935 din 29.09.2015** cu privire la aprobarea Metodologiei de organizare a Competițiilor proiectelor științifice pentru repartizarea între Școli doctorale a granturilor doctorale de la bugetul de stat pentru anul universitar 2015-2016;
11. **Planul - cadru pentru studii superioare** (ciclul I - licență, ciclul II - master, studii integrate, ciclul III – doctorat), aprobat prin Ordinul nr. 1045 din 29.10.2015
12. **Regulamentul de organizare a studiilor în învățământul superior în baza Sistemului Național de Credite de Studiu**, aprobat prin Ordinul nr. 1046 din 29.10.2015

- 13.Regulamentul-cadru privind organizarea examenului de finalizare a studiilor superioare de licență (aprobat prin Ordinul nr. 1047 din 29.10.2015)**
- 14.Regulamentul cu privire la condițiile de ocupare a locurilor cu finanțare bugetară în instituțiile de învățământ superior de stat din Republica Moldova aprobat prin Ordinul nr. 748 din 12.07.2013.**